

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 23^{ης} ΜΑΪΟΥ 1929

ΠΡΟΕΔΡΙΑ Δ. ΑΙΓΙΝΗΤΟΥ

ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

Ὁ Πρόεδρος ἀνακοινεῖ τὸ Προεδρικὸν Διάταγμα τὸ ἐπικυροῦν τὴν ἐκλογὴν τοῦ κ. Ν. Ἐξαρχοπούλου ὡς Ἀκαδημαϊκοῦ.

Ὁ κ. Θ. Βορέας διαγράφει τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον αὐτοῦ.

Ὁ κ. Ν. Ἐξαρχόπουλος ἀντιφωνῶν εὐχαριστεῖ, καὶ ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς συγχρόνου κατευθύνσεως αὐτῆς.

Ὁ κ. Κ. Ράλλης ἐκλέγεται τακτικὸν μέλος τῆς Ἀκαδημίας. Κατὰ τὴν ψηφοφορίαν ὁ κ. Ράλλης ἔλαβε 32 ψήφους, μία δὲ ψήφος ἐδόθη λευκή.

Ὁ κ. Σ. Κουρέας ἐκλέγεται τακτικὸν μέλος τῆς Ἀκαδημίας. Κατὰ τὴν ψηφοφορίαν ὁ κ. Κουρέας ἔλαβε 31 ψήφους, 2 δὲ ψήφοι εὐρέθησαν λευκαί.

ΚΑΤΑΘΕΣΙΣ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς καταθέτει τὰ πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν ἀποσταλέντα συγγράμματα.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ

BYZANTINΗ ΤΕΧΝΗ. — Ἡ παλαιοχριστιανικὴ βασιλικὴ τῶν Δαφνουσίων τῆς Λοκρίδος, ὑπὸ κ. Α. Ὁρλάνδου.

Κατὰ τὸ 20ὸν χιλιόμετρον τῆς ἀπὸ Ἀταλάντης εἰς Λαμίαν ἀγοῦσης παραλιακῆς ἀμαξιτοῦ οἱ χωρικοὶ τῶν γειτονικῶν χωρίων Ἀρκίτσας καὶ Διδανατῶν τοῦ τέως

δήμου Δαφνουσίων ἀγόμενοι ὑπὸ θρησκευτικοῦ ζήλου πρὸς εὑρεσιν εἰκόνας τῆς Ἀγίας Αἰκατερίνης, ἐμφανισθείσης κατ' ὄναρ εἰς ἓνα ἐξ αὐτῶν, εἶχον ἀνασκάψει πέρυσιν τὴν ἀψίδα μεγάλου ναοῦ, ἧς καὶ κατέστρεψαν δυστυχῶς μέγα τμήμα τοῦ καλύπτοντος αὐτὴν μωσαϊκοῦ δαπέδου. Διαταχθείσης τῆς παύσεως τῆς ὑπὸ τῶν χωρικῶν ἀνασκαφῆς ἐπελήφθη, ἐντολῇ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, τῆς περαιτέρω ἀποκαλύψεως τοῦ κτιρίου, ἣτις καὶ συνετελέσθη σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου κατὰ Μάρτιον τοῦ 1929.

Ὡς δεικνύει ἡ παρατιθεμένη κάτοψις (εἰκ. 1), ὁ ναὸς εἶναι μεγάλη τρίκλιτος βασιλικὴ φέρουσα κατὰ μὲν τὴν δυτικὴν πλευρὰν ἐστεγασμένον πιθανώτατα ὀρθογωνίου σχήματος αἶθριον καὶ νάρθηκα συγκοινωνοῦντα πρὸς τὸν κυρίως ναὸν διὰ τριῶν θυρῶν, κατὰ δὲ τὴν ἀνατολικὴν καὶ εὐθὺς πρὸ τῆς ἡμικυκλικῆς κόγχης τοῦ ἱεροῦ ἐγκάρσιον κλιτὸς πλάτους 5.10 μ., προβάλλον ἑκατέρωθεν οὕτως, ὥστε νὰ σχηματίζεται σχῆμα ταῦ, ὡς δηλαδὴ συμβαίνει καὶ εἰς τὰς παλαιοτάτας χριστιανικὰς βασιλικὰς τῆς Ρώμης καὶ εἰς τὴν τῆς ἐν Ἡπείρῳ Νικοπόλεως.

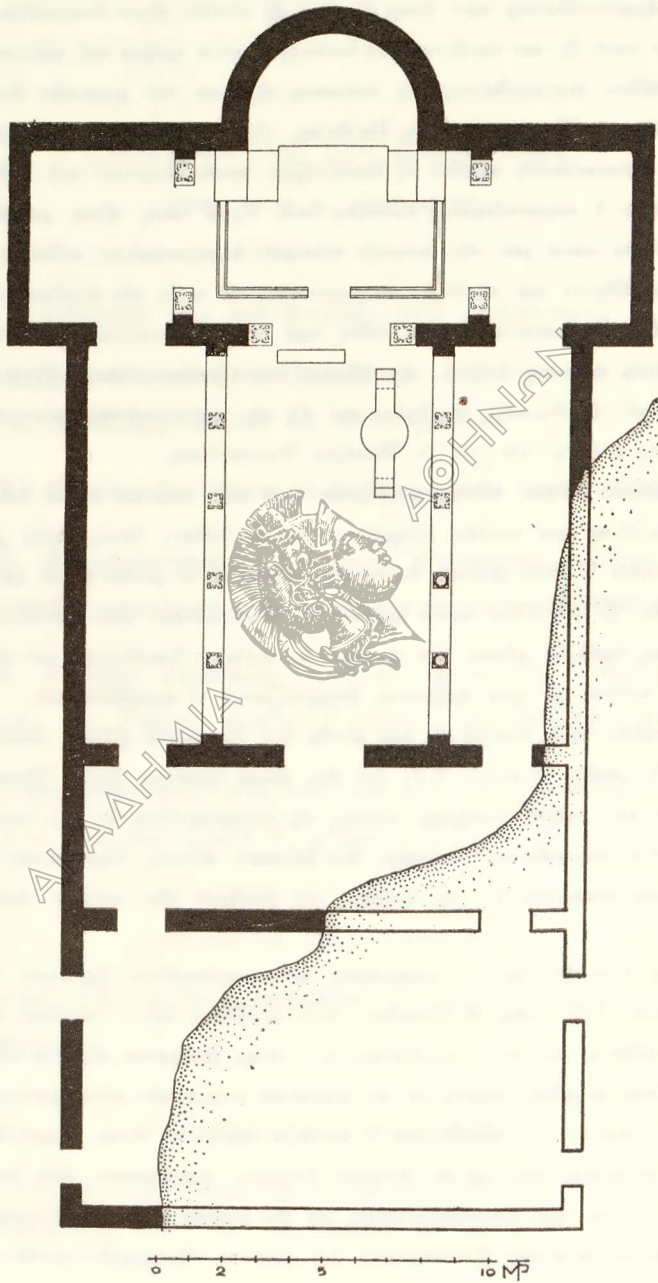
Τὸ ἐγκάρσιον τοῦτο κλιτὸς χωρίζεται ἀπὸ τοῦ κυρίως ναοῦ διὰ τοίχου ἐκτισμένου διὰ μεγάλων καὶ καλῶς ἐψημένων ὀπτοπλίνθων, ὅστις πρὸς μὲν τὰ ἄκρα κλιτὴ συγκοινωνεῖ δι' ἀνοιγμάτων θυροειδῶν, κατὰ δὲ τὸ μέσον φέρει μεγάλην θριαμβευτικὴν ἀψίδα, ἧς σώζονται κατὰ χώραν οἱ στυλοδάτοι τῶν κίωνων. Διὰ δύο δὲ ἄλλων καθέτως πρὸς τὸ μῆκος τοῦ ἐγκαρσίου κλιτοῦ διευθυνομένων τόξων διηρεῖτο τὸ ἐγκάρσιον κλιτὸς εἰς τρία τμήματα, ἀπαρτίζοντα τὸ πρεσβυτέριον.

Ὁ δὲ κυρίως ναὸς διαιρεῖται καὶ αὐτὸς διὰ δύο κατὰ μῆκος κιονοστοιχιῶν εἰς τρία κλιτῆ: ἐν μέσον, πλάτους 6.10 καὶ δύο ἄκρα πλάτους 3.50. Ἐκατέρα τῶν κιονοστοιχιῶν τούτων ἔφερε τέσσαρας κίονας, ὡς πιστοποιεῖται ἐκ τῆς παρὰ τὸ δυτικὸν ἡμισυ τοῦ νοτίου στυλοδάτου εὐρέσεως δύο βάσεων, αἵτινες παρέμειναν κατὰ χώραν ὀδηγοῦσαι ἡμᾶς ἀσφαλῶς εἰς τὴν εὑρεσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κίωνων ἐκάστης κιονοστοιχίας.

Οἱ κίονες εἶναι ἐκ λευκοῦ μαρμάρου κατεσκευασμένοι βαίνουσι δ' ἐπὶ στυλοδάτου ὑψομένου 0.26 ὑπὲρ τὸ δάπεδον. Ἄλλ' αἰ βάσεις των, — ἰωνικαὶ, σπεῖραι — δὲν πατοῦσιν ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τοῦ στυλοδάτου, ἀλλ' εἶναι ἠνωμένοι εἰς ἓνα λίθον μεθ' ὑψηλοῦ βάρους, ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει εἰς ρωμαϊκὰ κτίρια τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων. Οἱ κορμοὶ τῶν κίωνων, ὧν εὐρέθησαν 8 μεγάλα τεμάχια, εἶναι ἀρράδωτοι φέρουσι δὲ πλὴν τῆς μειώσεως καὶ ἱκανῶς ἔντονον ἔντασιν, στεφόμενοι ὑπὸ ἰωνικῶν κιονοκράνων μετὰ ἐλίκων καὶ προσκεφαλαίων, ἐφ' ὧν ἔβαινε ἐπίθημα ὑψηλὸν φέρον ἐπὶ τῶν στενῶν αὐτοῦ πλευρῶν διακόσμησιν διὰ φύλλων ὕδροχαρῶν φυτῶν. Σημειωτέον δ' ὅτι τὰ ἐπιθήματα εἶναι κατεσκευασμένα ἐκ χωριστοῦ ἀπὸ τὸ κιονόκρανον τεμαχίου, τοῦθ' ὅπερ εἶναι χαρακτηριστικὸν ἀρχαϊκότητος¹.

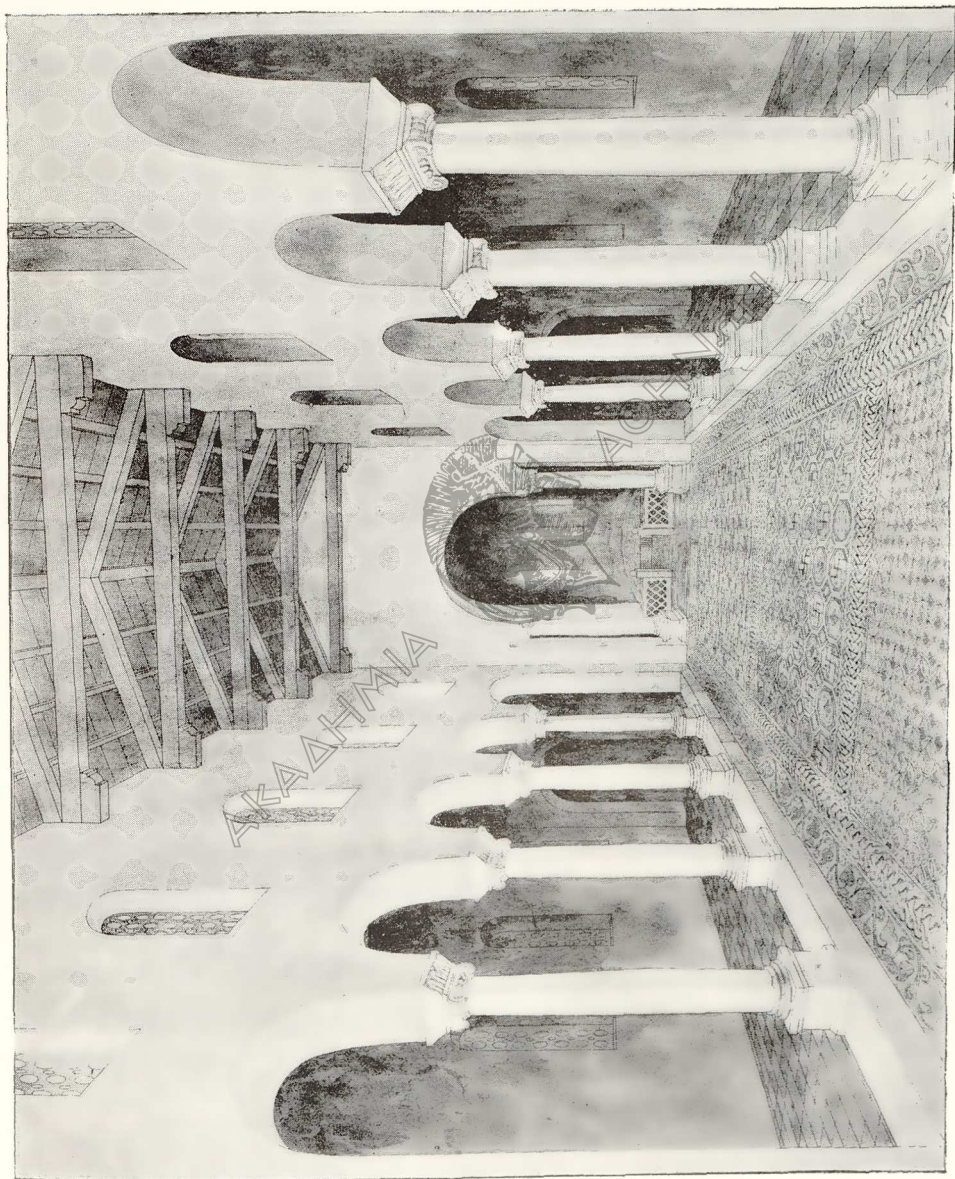
¹ LAURENT, Delphes chrétien, *Bull. de coresp. hellénique*, 1899, σ. 250.

Ἡ ὑπαρξίς ἐπιθημάτων με πλάτος ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸ πλάτος τῶν παραστά-

Εἰκ. 1. — Κάτωρις τῆς βασιλικῆς Λαφροσιῶν.

δων ἄγει ἡμᾶς εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὑπεράνω τῶν κιόνων ἔβαινον τόξα.

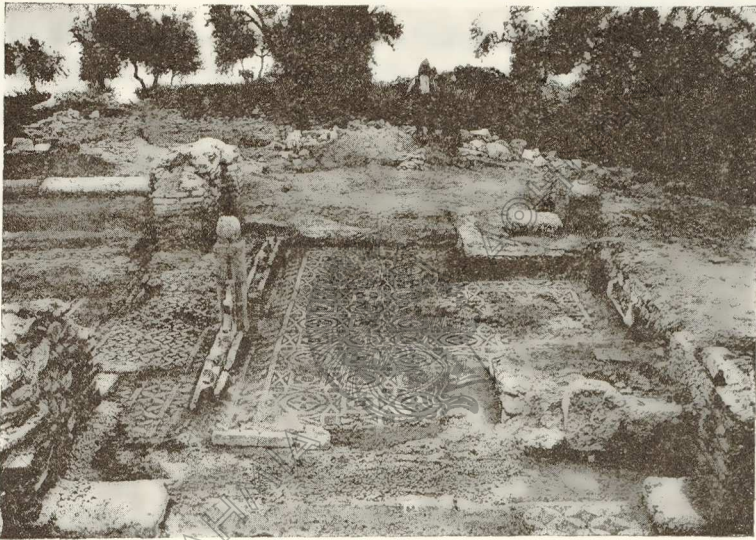
Εἰκ. 2. — Ἀναπαράσις τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς βασιλικῆς τῶν Σωτηριῶν.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Πάντα τὰ εὐρεθέντα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη ἀνήκουσιν εἰς τοὺς κίονας, οὓς περιεγράψαμεν, οὐδὲν δὲ εὐρέθη προερχόμενον ἐκ μικροτέρων διαστάσεων κίωνων ὥστε ἡ ὑπαρξίς γυναικωνίτου ἀποκλείεται. Ἐτέρου ἐκ τοῦ μικροῦ πάχους τῶν τοίχων τοῦ ναοῦ (0.65) συμπεραίνω ὅτι ἡ βασιλικὴ ἦτο ξυλόστεγος ἔχουσα, ὡς συνήθως, τὸ μέσον κλίτος ὑψηλότερον τῶν ἄκρων καὶ φωτιζόμενον διὰ παραθύρων ὑπεράνω τῶν τόξων τοποθετημένων, ὡς δεικνύει ἡ παρατιθεμένη ἀναπαράστασις (εἰκ. 2) ἐν ἣ φανταστικὰ εἶναι μόνον τὸ μέγεθος καὶ ἡ μορφῆτῶν παραθύρων καὶ ἡ διάταξις τῆς στέγης.

Εἰκ. 3. — Ὅμοιος τῆς σολέας ἀπὸ νότου.

Σημειωτέον ὅτι ἅπαντα τὰ μέλη τῶν κιονοστοιχιῶν κατεσκευάσθησαν ἐπίτηδες διὰ τὸν ναόν, δὲν ἐλήφθησαν δηλ. ἐκ τινος ἀρχαίου κτιρίου, διότι παρουσιάζουσιν ὁμοιογένειαν ἐργασίας καὶ τεχνοτροπίας. Ἄλλως τε δὲ καὶ οὐδὲν ἐν τῇ περιφερείᾳ σώζεται ἄξιον λόγου ἀρχαῖον μνημεῖον, ἐξ οὗ νὰ ἐλήφθησαν οἱ λίθοι.

Ἄλλ' ἐκεῖνο ὅπερ καθιστᾷ λίαν ἐνδιαφέρουσαν τὴν βασιλικὴν τῶν Δαφνουσίων, εἶναι ἡ ἀρτίως διατηρηθεῖσα διάταξις τῆς κόγχης τοῦ ἱεροῦ καὶ τῆς πρὸ αὐτοῦ τετραγώνου σολέας. Πράγματι ἀντὶ τοῦ συνήθως ἐν τῇ κόγχῃ τῶν παλαιοχριστιανικῶν ναῶν ἀπαντῶντος συνθρόνου ὅλον τὸ δάπεδον τῆς κόγχης εἶναι, ὡς καὶ ἐν Νικοπόλει, ὑψωμένον κατὰ 0.60 μ. ὑπεράνω τοῦ λοιποῦ ναοῦ φέρον κατὰ τὴν χορδὴν τοῦ ἡμικυκλίου τῆς κόγχης ἐπένδυσιν ἐκ μαρμαρίνων πλακῶν ἐναλλάξ αὐλακωτῶν καὶ λείων ἐν εἴδει τριγλύφων καὶ μετοπῶν. Ἡ πρὸς τὸ ὑψωμένον δάπεδον τῆς κόγχης ἄνοδος ἐτελεῖτο διὰ ζεύγους κλιμάκων ἐκ δύο ἀναβαθμῶν, ἐκάστης κατὰ τὰ ἄκρα τῆς διαμέτρου τοποθετημένων. Οἱ ἀναβαθμοὶ δ' οὗτοι εἶναι τόσον πλα-

τεις, ὥστε εὐλόγως δυνάμεθα νὰ ὑπολάβωμεν ὅτι εἰς τὸ ἄνω αὐτῶν μέρος ἐτοποθετοῦντο ἑκατέρωθεν καὶ θρόνοι ξύλινοι, ὁσάκις δὲν ἐπήρκουν οἱ ἐν τῇ κόγχῃ τιθέμενοι.

Ἡ δὲ σολέα ἐφράσαστο περίξ ὑπὸ διατρήτων θωρακείων μαρμάρου ἀπομιμουμένων χιαστὰς δρυφάκτους καὶ ἐνσφηνουμένων ἐντὸς λιθίνης αὐλακος ἐμπεπηγμένης εἰς τὸ δάπεδον. Τῶν θωρακείων τούτων εὐρέθησαν ἱκανὰ τεμάχια, δύο δὲ μάλιστα καὶ διατηροῦνται εἰσέτι κατὰ χώραν (Εἰκ. 3). Τὸ περίφραγμα κατέλειπε μίαν μόνον θύραν — τὴν ὠραίαν πύλην — σχηματιζομένην διὰ πεσσίσκων (Εἰκ. 3), ὁμοίων πρὸς τοὺς τῆς βασιλικῆς τῆς Ὀλυμπίας¹.

Πλὴν τῶν δαπέδων τῶν πλαγίων κλιτῶν καὶ τοῦ νάρθηκος ἐστρωμένων διὰ μεγάλων τετραγώνων πλίνθων ($0.31 \times 0.31 \times 0.06$) πάντα τὰ λοιπὰ δάπεδα τοῦ ναοῦ κοσμοῦνται μὲ ψηφιδωτὰ πολύχρωμα μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας κατεσκευασμένα. Ἐξετελέσθησαν δὲ τὰ ψηφιδωτὰ ταῦτα ἐπὶ τῇ βάσει προδιαγεγραμμένου σχεδίου, διότι παρακολουθοῦσι πιστῶς τὴν διάταξιν τῆς κατόψεως. Τὸ μέσον κλίτος φέρει περίξ πλατεῖαν ταινίαν ἐκ μεγάλων φύλλων κισσοῦ περιβάλλουσαν τρία ὀρθογώνια πεδία φέροντα γεωμετρικὰ θέματα (ὀκτάγωνα, κύκλους, μαιάνδρους κ.λ.π.). Ὅμοίαν δὲ διακοσμῆσιν φέρει καὶ τὸ ἐγκάρσιον κλίτος καὶ ἡ σολέα (Εἰκ. 3).

Ἐὐθὺς πρὸ τῆς θριαμβευτικῆς ἀψίδος ὑπάρχει ἐπὶ τοῦ δαπέδου δι' ὠραίων στοιχείων γεγραμμένη μωσαϊκὴ ἐπιγραφή λέγουσα:

*Εὐγένειος ὁ Λαμῶς καὶ Διονυσία
ὑπὲρ εὐχῆς ἑαυτῶν καὶ τῶν παιδίων
αὐτῶν, σύμπαν τὸ ἔργον τῆς ἁγίας τοῦ ΘΥ
ἐκκλησίας ἐκ θεμελίων ἐπλήρωσαν.*

Παρὰ τὸν νότιον στυλοβάτην εὐρέθη ἐν τῷ μέσῳ κλίτει τοῦ ναοῦ καὶ ὁ ἄμβων (Εἰκ. 1) φέρων δύο κλίμακας ἀνόδου ἑκατέρωθεν κυκλοτεροῦς μέσου τμήματος. (Τόσον λόγῳ τοῦ σχήματος αὐτοῦ ὅσον καὶ λόγῳ τῆς ἐπὶ τοῦ ψηφιδωτοῦ δαπέδου κατασκευῆς του ὁ ἄμβων θὰ κατεσκευάσθη πολὺ ἀργότερον τοῦ ναοῦ, τὸν ἕτον πιθανῶς μ. Χ. αἰῶνα.

Πρὸς δὲ τὴν χρονολόγησιν τοῦ ναοῦ βοηθοῦσιν ἡμᾶς τὰ κάτωθι στοιχεῖα: 1ον τὸ ἐν κατόψει σχῆμα αὐτοῦ καὶ ἡ θριαμβευτικὴ ἀψίς, ἅτινα ἀπαντῶσιν εἰς ρωμαϊκὰς βασιλικὰς (Ἀγ. Πέτρου, Ἀγ. Παύλου ἐκτὸς τῶν τειχῶν Λατερανῶ κλπ.) τοῦ 4ου μ. Χ. αἰῶνος. 2ον Τὸ σύστημα τῆς τοιχοδομίας τοῦ κτιρίου — ἀργοὶ λίθοι μετὰ συνεχῶν ὀριζοντίων στρώσεων ἐκ παχειῶν πλίνθων κατ' ἀποστάσεις 0.50—0.70. 3ον Τὰ διακοσμητικὰ θέματα τῶν ψηφιδωτῶν δαπέδων, ἅτινα εἶναι καθαρῶς ἑλληνιστικά. 4ον Τὰ διάτρητα

¹ CURTIUS-ADLER. Die Ergebnisse κλπ. 2, Die Baudenkmäler, πίν. LXX.

θωράκια τῆς σολέας. Ὦν Τὰ βάθρα, ἐφ' ὧν βαίνουσιν οἱ κίονες¹, ἡ ἔντασις τῶν κορμῶν αὐτῶν καὶ ἡ ἐκ χωριστοῦ τεμαχίου ἐκτέλεισις τῶν ἐπιθημάτων των. Ὦν Ἡ μὴ μνεῖα ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ὀνόματος ἀγίου, τοῦ ναοῦ ἀπλῶς χαρακτηριζομένου ὡς ἀγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας.

Ἐκ πάντων τούτων συνάγεται ὅτι ἡ βασιλικὴ τῶν Δαφνουσιῶν κατεσκευάσθη κατὰ τὸν 4ον ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ 5ου αἰῶνος μ.Χ. καὶ ἐπομένως ὅτι εἶναι μία τῶν ἀρχαιοτάτων μέχρι σήμερον ἐν Ἑλλάδι ἀποκαλυφθεισῶν παλαιοχριστιανικῶν βασιλικῶν τῶν ἐξ ὑπαρχῆς ὡς χριστιανικῶν μνημείων κατασκευασθεισῶν ἤτοι μὴ οἰκοδομηθεισῶν ἐπὶ προϋπάρχοντος ἀρχαίου ἱεροῦ. Εἶναι δὲ συνάμα ἡ βασιλικὴ τῶν Δαφνουσιῶν καὶ ἡ πρώτη ἐν Ἑλλάδι ἀποκαλυφθεῖσα καθαρῶς ρωμαϊκοῦ τύπου μετὰ θριαμβευτικῆς ἀψίδος βασιλικῆ².

ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ. — Αἱ σπουδαιότεραι ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου δημοσιονομικαὶ φυσιογνωμίαι, ὑπὸ κ. Α. Ἀνδρεάδου.

Αἱ πηγαὶ παραδίδουσιν ὅτι ἐπὶ Ἀλεξάνδρου Ἀρπαλος ὁ υἱὸς τοῦ Μαχαίτα ἤσκησεν ἐπὶ ἔτη πολλὰ ἀρχὴν μικρὸν διαφέρουσαν τῆς τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ ὅτι τοῦτον διεδέχθη Ἀντιμένης ὁ Ρόδιος, πρὸς τούτοις ἐπανειλημμένως ποιοῦνται λόγον περὶ Κλεομένους τοῦ Ναυκρατίτου, ὅστις προῖστατο τῆς τετάρτης μεγάλης δημοσιονομικῆς περιοχῆς, ἣν ἀπετέλουν αἱ ἀφρικανικαὶ σατραπείαι καὶ ἡ Ἀραβία³. Ἐπειδὴ δὲ ἀξιολογοῦμελέται ἀφιερώθησαν εἰς τοὺς δύο πολιτευτάς, οἵτινες ἐξόχως διεκρίθησαν ἐν τῇ διαχειρίσει τῶν οἰκονομικῶν τῶν Ἀθηναίων, δηλαδὴ τὸν Εὐβουλον καὶ τὸν Λυκοῦργον⁴, φαίνεται ἐπιβαλλομένη καὶ ἡ διερεύνησις τῶν κατὰ τοὺς τρεῖς τούτους ἀνωτάτους δημοσιονομικοὺς λειτουργοὺς τοῦ υἱοῦ τοῦ Φιλίππου. Ὁμολογητέον δ' ὅμως ἀμέσως ὅτι ἐκ ταύτης μικρὸν διαφωτίζεται ἡ Ἀλεξάνδρειος δημοσία οἰκονομία. Ὄντως περὶ μὲν τοῦ Ἀρπάλου θὰ ἡδύνατο, ὡς κατωτέρω θὰ ἐξηγηθῆ, νὰ μὴ γίνῃ κἂν λόγος· οἱ δὲ Ἀντιμένης καὶ Κλεομένης φαίνονται εὐμοιρήσαντες δημοσιονομικῆς ἰδιοφυΐας

¹ Σημ. Παράβαλε ὅμοια βάθρα τῆς βασιλικῆς Κλιματίου ἐν Ἀθήναις παρὰ STRZYGOWSKI: Römische Quartalschrift, 4, 1890.

² Καὶ ἐν τῇ κατόψει τῆς βασιλικῆς τῆς Νικοπόλεως (Ἀρχ. Ἐφημ. 1916 πίν. 3) σημειοῦνται ἐστιγμένως δύο κίονες κατὰ τὴν διασταύρωσιν τοῦ μέσου πρὸς τὸ ἐγκάρσιον κλέτος, ἀλλ' ἡ ὑπαρξίς των δὲν εἶναι βεβαία, οὐδὲ γίνονται τις περὶ αὐτῶν μνεῖα ἐν τῷ κειμένῳ.

³ Αἱ τρεῖς ἄλλαι περιοχαὶ ἀπετελοῦντο ἡ πρώτη ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἡ δευτέρα ἐκ τῆς Συρίας, Κιλικίας καὶ Φοινίκης, ἡ δὲ τρίτη ἐκ τῆς Μεσοποταμίας καὶ τῶν ἀνατολικῶν σατραπειῶν.

⁴ Βλ. Α. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ, Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς δημοσίας οἰκονομίας, 1, σ. 476 κέξ. ἰδία 481-7, ἔνθα καὶ πλήρης βιβλιογραφία. Ὅσακις θ' ἀναφερώμεθα εἰς τὸ ἔργον τοῦτο θὰ παραπέμπωμεν ἀπλῶς εἰς τόμον 1.